

Начерки сталі: Битва безсмертних

КУПИТИ

Смерть Шугіса-хана не врятувала Ніппон. Котул, молодий хан, ще небезпечніший за свого батька, бо просто закоханий у війну і прагне нових перемог, але водночас мудрий і терплячий правитель. І поспішати йому немає куди, бо добре знає, що півмільйонна армія покладе весь Ніппон до його ніг. І перші зрадники вже гуртуються навколо хана, щоб виступити проти вірних присязі кланів. У морі вогню, крові та зради тримається лише маленька фортеця Тен-но Іва, Небесна скеля. Родове обійстя клану Тойотомі здається останньою надією для біженців і тих, хто готовий битися з мандуками. І хоча даймьо ще в молодих літах, але своєю мудрістю та відвагою вже завоював щирі любов і довіру підданих. Дух відшукав свого третього Пана. Війну, розпочату батьками, мають закінчити їхні сини. Срібний Дракон протистоятиме Червоному Коню. Магія, з якої зітканий Ніппон, кине виклик сталевому кулаку Степу.

АРКАДІЙ

3

САУЛЬСЬКИЙ

БИТВА БЕЗСМЕРТНИХ

ПРОЛОГ

Тихнуть мечі

Гаснуть вогні

Дракон сріблястий і кінь рудий

Останній танок

Кажуть, що Ніппон було створено зброєю. Що божественні брат і сестра Ідзанагі та Ідзанамі, мандруючи безкраєм океану, занурили наконечник списа ярі у воду, а краплі, що скрапували з наконечника, створили те, що ми тепер знаємо як ніппонський архіпелаг.

Саме про це й розмірковував молодий хан Котул, доки плів на флагманському кораблі «Бухдин Морі», «Румаку Богів», Зеленим морем до островів.

Світало. Молодий хан цієї ночі не міг заснути. Знав, що наступного дня вони дістануться Ніппону, країни, яка досі протистояла орді мандуків, хоча була лише краплею порівняно з континентальною імперією його батька.

Що ж воно за підла країна! Маленькі острівці, ледве позначені на мапах, але ж останніми роками всі сили зосереджувалися лише на них! Батько, який скоро помчить на спіненому румаку Рівнинами Предків, присвятив уярмленню цих нікчемних скель кінець свого життя та залишок сил.

Ніппон... Молодий хан глянув на добре помітні вже острови на сході.

Усупереч тому, що він очікував, країна не була просто купкою каменів посеред океану. Навіть із хисткої палуби «Румака Богів» хлопець... ні, тепер уже чоловік, помітив берег: скелі та піняві хвилі під ними, а далі рожево-білі крони дерев, золоте й червоне листя, зелень трави... бурі квадрати селища та пристані, високий маяк. О так, Ніппон здивував юного володаря.

Котул усівся на подушці на рифовому майданчику, схрестивши ноги та опутивши руки в тій позі, в якій природні енергії найвільніше текли тілом. Так навчали мудреці з Чжунго, країни на західному континенті, перлини в короні мандуків.

Він прикрив очі, занурюючись в медитацію. Повинен був очистити розум від того, що знав, і відкритися новому, тому, що чекає на нього в Ніппоні.

Боги разом із предками поглядали із зірок на молодого хана. І посиляли йому видіння.

Котул сподівався побачити батька, може, діда, сестер і їхніх чоловіків, які охороняли провінції заходу, доки він підкоряв схід, але замість цього побачив дещо інше. І серце його завмерло.

Криваве поле. Купи тіл. Ревіння тварин. Калюжі крові. Вогонь, вогонь, вогонь!

Срібний дракон — справжній колос. Його могутня вусата голова сяє блискавками, а між іклами тече рідкий метал. Навпроти нього — Акай Ума, Червоний Кінь. Мчить, а з його гриви бризкають кров і вогонь.

Вони сходяться в самому центрі поля, здіймаючи бурю. Червоний Кінь роззявляє пащу — та розширюється, стирчать

потужні кинджали ікл. Він хапає ними сріблястого дракона за карк, і раптом срібло заливає червінь. Але гад не здається. Оплітає Акай Уму, душить його, кидаючи перуни, що б'ють у вогонь.

Поле вибухає, земля здіймається гейзерами, коли копита та лапи деруть тіла на шмаття. Кров у калюжах аж кипить, а дві сили б'ються на життя та смерть. Уже нема нікого живого, ніхто, окрім хана, не бачить цієї битви, але це найважливіша із сутичок, найбільша з битв — двобій самих богів.

Акай Ума перемагає! Зчавлений драконом, він б'є його копитами, пробиває луску, ламає хребет. Дракон ледь дихає, уже готується здатися потузі божества мандуків...

Однак тоді відбувається те, чого не очікують небеса. Зібравши останні сили, срібний дракон підводить голову, шарпає пазурами, окручує тулуб навколо коня і чавить його! Розчахнута паща, блискають сяючі ікла.

Кінь квилить болісно, коли срібний дракон хапає його за горлянку, впивається зубами, рве жили, одночасно здушуючи його тіло власними кільцями!

Хан здригнувся, побачивши, як двоє богів падають на скривавлену землю, приминаючи траву і залишки воїнів своїми тілами. Срібного Дракона і Червоного Коня мало не одночасно покидає останній подих. Мертві боги.

Котул розплющує очі.

Уже видно дрібні постаті людей на березі, які варять дьоготь і плетуть залізні коші. До них пливуть човники лоцманів, кілька кораблів кидають якір, звільняючи підходи для хана.

Ніппон лежав перед ним у всій своїй красі, але молодий володар думав лише про двобій богів. І про те, чим той закінчився.

* * *

Великий Шугіс-хан лежав на відкритих ношах, які несли сотня рабів. Так само, як він вирушав на битву, так він ішов на Овог Деедшін Тегш Та, Рівнину Предків. Там він мчатиме на вогняному коні поряд зі своїми батьком, дідом, прадідом і всіма тими, на кого споглянули боги та духи. Там проводитиме дні у стрільбі з лука, полюванні, перегонах із вітром, а ночі — в учтах у юртах духів, у поїданні козлятини та питті золотого кумису.

Тіло тримали в кризі й натирали пахощами, але перш ніж син хана отримав звістку й зумів дістатися із західного континенту, минуло чимало днів, тому раби, що несли паланкін, добре відчували запах тліну. Але це нічого не важило, оскільки на них вже чекали Галь Дайчін, Воїни Вогню: кожен зі ста за мить віддасть життя, аби служити своєму панові там, у засвітах.

Тіло поклали на похоронне вогнище. Великий хан був одягнений у золото, срібло та сталь, а його обличчя закривала бойова маска у вигляді спотвореного обличчя демона.

Воїни Вогню здійснювали мечі: раби гинули десятками, їх убивали так, аби їхня кров бризкала на тіло хана. Як дар, благословення та останнє помазання. Бо хан повинен зустрітися з предками так, як жив, — забризканий кров'ю тих, кого поневолив.

Котул споглядав на це, сидючи на коні, успадкованому по смерті батька. То була вже стара шкапа, чиї найкращі роки давно минули. І напевне батько не сідав на неї для бою.

Чи батько в останні роки взагалі брав участь у битвах? Котул, який від народження нечасто його бачив, а спомини про нього залишилися нечіткими, дуже в цьому сумнівався. Шугіс, який багато років тому вирушив до Ніппону, аби завершити справу підкорення, був чоловіком дужим і вправним. Вочевидь, він не перебував на архіпелазі весь час, бо кампанія протікала в нерівному ритмі. Як його батько та дід, які першими напали на острови, сам Шугіс міг похвалитися як швидкими нальотами, так і довгими періодами застою, які тривали інколи по кілька років — коли складнощі ніппонських теренів і фортеці тутешніх мешканців не сприяли швидкому закінченню історії. Тоді він повертався на західний континент, аби відпочивати та правити своєю імперією з Чжунго. Під час одного з таких візитів він сплотив свого єдиного чоловічого нащадка. Авжеж, із островів прибували й діти хана, народжені від ніппонських бранок, але то були тільки дівчата.

Котул мав двадцять дев'ять сестер. І був єдиним чоловіком у роду.

Саме він зараз правив усією імперією мандуків.

На його плечах спочивав плащ із горностаїв, груди захищали обладунки, склепані з металевих плиток, а на голові був шпичастий шишак із китицею, пофарбованою кінською кров'ю. Найважливіші елементи влади він тримав у руках: повіддя — у правій і штандарт мандуків — у лівій. Штандарт із червоним

конем, що стоїть на чорному полі, а його грива розвівається вогнем.

Акай Ума, Червоний Кінь. Найважливіше божество мандуків. Володар гніву, підкорення та вогню... що не лише спопеляє ворогів, а й дає тепло в юрті, повертає сили, обігріває жінок і маленьких дітей.

Тепер саме цей вогонь простягався до неба, перетворюючи ніч на день, коли погребальне вогнище ярилося жовтим і помаранчевим.

Старий хан відходив разом з іскрами, а згромаджені на церемонії люди озиралися на його наступника.

«На мене! Вони дивляться на мене!» — думав юнак.

Здійняв тремтячою рукою штандарт.

Раби, наложниці, вільні слуги... воїни: вершники, піші, найманці та поборові, озброєні шаблями, луками, дротиками, списами, сокирами, арбалетами, круглими дисками-чакрами і всілякою іншою зброєю, вони поглядали на нового хана. А тоді впали перед ним долілиць.

— Зараз, пане! — прошепотів Чундо, прибічний Котула, що сидів поряд на коні, — вірний, відданий мандукам чжунґосець.

Хан вдарив коня п'ятами, і шкапа повільно пройшла крізь ряди схилених людей. Вони брели до вогнища, і Котул відчував, як дерев'яніє його рука, в якій він тримав штандарт. Не тому, що рука була слабкою, — він був дуже сильний юнак... Однак штандарт символізував важкість усієї імперії, того, що створили батько, дід, прадід... така відповідальність, такий спадок на плечах чоловіка, в якого на обличчі ледве починала рости щетина.

Кобила зупинилася, відчувши жар вогнища, і тоді, згідно із церемоніалом, Котул махнув рукою та кинув штандарт у полум'я.

Вогонь поглинає старе, даючи місце новому.

— Хан альґа боллоо! — крикнув Чундо. — Хан урт наслаарай!
Хан відійшов! Нехай живе хан!

Двійко воїнів уже несли новий штандарт, більший і гарніший навіть від того, що належав Шугісу. При світлі вогню Котул зауважив, що нова хоругва зшита з фарбованих шматків інших...

Із хоругв шьомьо! Характерних штандартів, із якими йшли в бій самураї Ніппону! Гарний подарунок і одночасно виклик — орда жертвувала новому ханові хоругву, зшиту з решток символів підкорених земель. «Спадкоємцю, — здавалося, мовила вона, — твій батько підкорив ці народи! Неси цей прапор і підкорюй наступні! Або помри, намагаючись!»

Помри, намагаючись.

Він схопив держак.

— Таль руу!!! — гарикнув молодий володар. — Овоґ деедшін цусни толоо!!! Манду!!!

За рівнини!!! За кров предків!!! Це ми, мандуки!!!

— Манду! — крикнули раби.

— Манду! — здійнявся голос воїнів.

— Манду! Манду! Манду!!! — гриміли всі, а коні шаленіли від вогню, запаху крові та галасу.

Нарешті крики стихли, зазвучали пищавки, запрошуючи на поминальну учту.

Новий хан із полегшенням віддав штандарт прибічним.

Із юрт вибігали скромно вдягнені невільниці — всі гарні, доглянуті, вони були з останніх трофеїв попереднього хана. Деякі ще були незайманими, молоденькими ніппонками... прощальний дар для вірних воїнів.

Викотили вози з частуванням, лився кумис. Учта.

— Пане, прилучимось? — запитав із цікавістю Чундо.

— Поки що ні, — відповів юнак. — Я хочу їх побачити.

Прибічний одразу споважнів, кивнув. Був лише прибічним, і водночас приятелем Котула. Втім, знав своє місце, і, коли великий хан хотів щось зробити перед учтою, його слово було законом.

— Авжеж, мій пане! Вони чекають!

Трохи від'їхали за коло світла, що все ще било від поховального вогнища, до дальньої частини табору.

Тут стояли юрти інші, ніж деінде: були виконані зі смолянисто-чорного матеріалу. Вкривали їх червоні символи, наче мішанка ніппонських знаків канджі та мандуцьких ідеограм.

— Вони не прийшли на поховання? — занепокоєно запитав хан.

— Прийшли... У них власні ритуали, але вони шанували твого батька так само, як і всі інші. Будуть вірно служити тобі.

— Чундо відповів на непоставлене, але очевидне питання.

— Поклич їх!

Прибічний звівся на стременах.

— Вийдіть! Привітайте хана! — крикнув.

Затріпотіли поли юрт, щось ворухнулося в темряві.

Котул помітив блискіт золота, жахливі бойові маски, високі шишаки, зброю.

Аж здригнувся! Тож це було правдою!

Перед ним стояли воїни. Десятеро, двадцяттеро, потім — сотня. Безсмертні!

Те, про що перед смертю писав батько, було правдою! Акай Ума благословив орду останнім даром!

Котул читав про Безсмертних. Начебто це були люди, обдаровані богами даром вічного життя. Живучи століттями, з часом вони й самі ставали богами та приймали під свою опіку ту царину, в якій вони працювали за життя.

Ніколи, однак, жоден Безсмертний не народжувався серед мандуків. Ніколи боги не благословляли агресивний народ цим даром... аж дотепер, коли послали їм цілий загін напівбогів!

Сотня Безсмертних, яких не беруть хвороби, втома та удари, могла підкорити Ніппон за три дні. І це він, Котул, має повести їх уперед.

На здивування прибічного, великий хан спішився. Відразу зауважив, що він на голову нижчий від найнижчого воїна. Йому це не завадило. Він був їхнім володарем, хоч пішки, хоч у сідлі, і вони мають схилитися перед його силою. Саме це він і хотів продемонструвати.

Жест досяг свого. Вони впали навколішки, схиливши голови.

— Хто командує цим загоном? — запитав володар. — Нехай встане!

Із глибини групи, що все ще стояла навколішки, звівся масивний воїн. Пройшов поряд зі своїми товаришами та

схилив коліно перед володарем. Зняв шолом, відкривши квадратне обличчя із грубими рисами.

— Я команду, найвеличніший із великих, пане рівнин і гір!

— Як тебе звати?

— Звуть мене Бабур, володарю над володарями.

— Бабуре! Ти служив моєму батькові, а від сьогодні служитимеш мені. Чи ви готові до бою? Чи ви готові підкорити Ніппон та кинути його під копита мого коня?

— Пане... — Бабур наче завагався, намагаючись підібрати відповідні слова. — Ми для цього народилися — щоби дістатися кінця цього шляху.

— Встань, брате. Іди й бенкетуй з іншими, попрощайся з моїм батьком, а завтра... — Котул озирнувся на прибічного. — Завтра ви віддасте мені Ніппон.

ОМОТЕ 1

Небесна Скеля

Останній берег

Останній замок

Фортеця, поставлена з каменю

І відваги людських сердець

Табір розбили на самому краєчку рисових полів: так, що дістатися до нього можна було лише з двох напрямків — греблями. Він мав стати плацдармом для летючих загонів мандуків, базою вилазок для рейдів на північ. Тут вони отримували накази, тут харчувалися та відпочивали.

Тепер табір стояв руїною.

Юрти палали, вози потрощено, частину припасів розграбовано, в грязюці білили розсипані зернятка рису, який не забрали нападники.

Трупи. Понівечені, порубані тіла мандуцьких воїнів. Глибокі рубані рани, відрізані кінцівки, посірілі брудні, скривлені від страху обличчя. Трупи лежали як на стежках між юртами, так і у воді на рисових полях, забарвлюючи її в червоне. Кілька лежали на греблях та на помостах, що вели до них.

Брудні від багнюки та крові вершники вже зникали в лісі поблизу. Кілька з них залишилися, аби звінчати справу

знищення: підпалити решту наметів, добити тих, що конали.

Щось захлюпотіло в каналі біля греблі. З брудної, жовто-бурої води виповзав поранений мандук. Обладунки воїна були порубані, глибокі рани палали пурпуром. Він не міг іти, тож просто повз у брудній воді, хапаючись пальцями за траву й намагаючись вилізти на берег.

Самурай був одягнений у вишуканий повний обладунок, блакитний, із клановим моном на спині, на якому виднілася потрійна спінена хвиля. Ноги його вкрила багнюка, а сам обладунок у кількох місцях заплямувала кров.

Він зупинився перед мандуком, що виповзав із болота. Той підвів голову й помітив, що у ніппонця лише одна рука.

— І куди ти прямуєш, друже? — запитав самурай. — Твоя армія в протилежному напрямку, — вказав клинком меча на південь.

Похитав головою, всміхнувся.

Добив мандука точним коротким уколом в спину. Потім вийшов із каналу, струсив кров із меча рухом чібуруй. Свиснув.

Румак, почувши свого господаря, підбіг мало не відразу.

Кіцуне Хаяй сунув клинок у піхви та вправно, попри каліцтво, скочив у сідло.

— Уперед! — крикнув, посилаючи коня в галоп.

Проїхав греблею й завернув праворуч. Залишивши позаду палаючі рештки табору, погнав до самураїв, які чекали на нього біля лісу.

* * *

Вони в'їхали поміж грубі дерева, стовбури яких були вкриті лишайниками. Заглибилися в густу пущу, спішилися, коли хащі стали непроїзні. Коні один за одним чалапали крізь скелясті ущелини, опускаючись усе нижче. Нарешті вони побачили сяюче блакиттю річище. В'їхали в нього, аби збити зі сліду мандуцьких гончаків. Кілька разів виходили з води, потім знову поверталися, нарешті завернули праворуч, виїхали на підвищення й опинилися в лісовій долині.

Табір неможливо було помітити, якщо не виїхати до нього саме цим шляхом. Але якщо проминути скелі та дерева, перед очима поставало... містечко! Містечко наметів і вогнищ, повне людей.

Поборові ашігару, які стояли на варті, кланялися даймьо та його самураям. Бачачи приторочені до сідел відтяті голови ворогів, кланялися ще нижче. Бо повернулися захисники Ніппону, одні з останніх, хто залишився на островах.

Люди відходили від вогнищ і віддавали почесні Кіцуне. Брудні, втомлені, часто голодні, вони врятувалися із сіл, маєтків і міст, захоплених дикунами. Кіцуне та його мандрівний клан пригортали кожного, хто потребував допомоги. А люди охоче віддячували — чоловіки, що могли носити зброю, ставали ашігару та воювали, якщо не трофейними списами ярі чи дротиками мандуків, то просто загостреними палицями бамбука; жінки ж працювали на кухнях, перев'язували поранених.

Привітати воїнів вийшов саме такий жіночий почет. Одягнені в забруднену, колись білу одягу жінки — старі, молоді, навіть малі дівчатка. Вела їх дівчина в темно-сірому кімоно, з

підрізаним біля вух темним волоссям. Мейко. Лікарка з Дому Спокою, яка була найближчою подругою пана Кіцуне. Пана Кіцуне... і того, іншого, чоловіка. Воїна.

Духа.

Так казали.

Хаяй зістрибнув із сідла, вклонився лікарці.

— Пані Мейко, ми повернулися. Нові вороги помандрували на небеса.

— Чи маєте поранених?

Кіцуне усміхнувся.

— Ні... — відповів, і його губи склалися в злостиву посмішку.

— Цього разу жодного.

Мейко кивнула. На обличчях інших жінок промайнуло задоволення. Багато хто з них втратив чоловіка, батька, сина, брата... Тож вони мали привід для задоволення, коли Хаяй приходив з інформацією, що його меч зробив те саме мандуцьким жінкам.

Але не Мейко. Війна не змінила цієї доброї дівчини. В її серці все ще жевріла шляхетність, яку не зуміла стерти загроза війни.

— Чи повернувся мій друг?

— Він у себе, — відповіла неохоче Мейко.

— Ти з ним розмовляла?

— Ти ж знаєш, що ні. Він розмовляє лише з тобою.

Хаяй кивнув.

— Добре.

Віддав воду прибічному й попрямував табором, супроводжуваний шанобливими поклонами.

Проминув намети, вогнища, постелі... й невеличкі, споруджені нашвидкуруч ченцями та жерцями храми, біля яких збиралися вірні. Який же сумний був їхній вид! Два камені слугували капличкою камі, дерев'яна конструкція, збита з обгорілих дощок, — будинком для духа, облуплена фігурка Мудреця стала центральною реліквією. Мандуки останнім часом особливо люто переслідували жерців і руйнували святі місця. Палили монастирі, шпиталі, місця культу. Руйнували статуї, нищили будинки духів. Не ставили на їхньому місці нових, власних храмів, бо й не мали такої потреби. Акай Ума, Червоний Кінь, не потребував храмів. Його храмом були степ і рівнина, ритуалом на його честь — війна та смерть.

Мандуки поклонялися демону. Хаяй був у тому впевнений.

Він завернув між дерева, трохи віддаляючись від табору. Нарешті знайшов невеличку галявину, відчув запах вогнища.

Дістався до місця, де перебував його товариш і брат.

На дереві висіло п'ять відрубаних голів, зв'язаних між собою за чорне волосся. Козлині борідки, довгі вуса... Мандуки.

Мухи влаштували учту на їхніх лобах, влітали у роззявлені роти та ніздрі.

Кентаро сидів трохи далі від вогнища і їв запечену на вогні рибу в борошні.

— Пригощайся, Хаяю, — мовив, навіть не глянувши на товариша.

Дух. Воїн, що змалку тренувався до бою, аби захищати призначеного йому пана чи пані. Перетворений на живе знаряддя для вбивства: вбивчими тренуваннями і — як казали — магією, яка підсилювала його фізичне та духовне єство.

Кентаро, однак, давно вже втратив свою пані, Безсмертну Секай Шьору, яку звали Червоним Лотосом. Сам він тоді теж загинув, але свята кров майбутньої богині повернула його до життя.

Він помстився за вбивство своєї пані, а потім допоміг клану Нагати, якому раніше служив Хаяй. Допоміг? Принаймні, намагався.

Це не скінчилося добре, і Кентаро носив у серці журбу. Вважав, що він програв, до того ж — удруге. Кіцуне мав з цього приводу іншу думку, але не намагався переконати приятеля. Існують битви, які людина мусить вести на самоті.

Тож він сів біля вогнища й пригостився рибою.

Кентаро бився самотньо. Навіть тепер Кіцуне зауважив старий солом'яний капелюх і плащ із сухого жовтого очерету, що висіли біля намету Духа. Зброя воїна, страшний заклятий меч, спочивала поблизу. Пурпуровий Клинок, катана, яка могла вбивати демонів, Безсмертних і начебто самих богів, мала руків'я, оплетене червоним шнуром, і таку само червону цубу у формі двох коропів, що обпливали один одного. Поряд, перев'язаний шнуром, спочивав кинджал танто, який воїн називав Золотим Зубом. Клинок був отруєний магічною слиною сліпого скаліченого камі.

Кентаро подорожував глибоко за лінією ворога, удаючи селянина, жебрака чи роніна, який шукає собі роботу. А коли траплялася okazia — вбивав. Мейко противилася тим вилазкам. Дух не слухався її пересторог, останнім часом вони майже не розмовляли. Замкнутий у собі, похмурий, розчарований, він зосередився на знищенні ворогів.

— І куди цього разу? — запитав Хаяй, пережовуючи шматок риби.

— Корчма в Отаці, на перехресті трактів Нукіо та Хаґабе, — спокійно відповів воїн. — Мандуки її зайняли та використовували як табір для вилазок. Власника закололи списами. На ті самі списи насадили голівки його дітей. Дружину ґвалтували так довго, що вона померла. Я приїхав, удаючи роніна.

— Скількох ти дістав?

— Цих п'яťох. — Кентаро кивнув. — І ще чотирьох. У тому числі й двох наших.

— Наших?

— Ніппонців. Билися на боці ворога.

— Змії?

— Цього разу ні. Якийсь інший клан. Мон нагадував листя капусти під вітром. Синій на білому тлі.

— Камакура! — прошепотів Хаяй, і звук того слова спричинив йому біль.

Камакура. Поневолені мандуками ніппонські клани тепер билися на боці загарбників. Мерзотники! Зрадники!

На очах даймьо забриніли сльози жалю та гніву.

Інколи йому здавалося, що в їхньому опорі немає сенсу. Мандуки зайняли більшість островів, а вони блукали північними рубежами останньої землі архіпелагу — Хоккаймасу.

Кіцуне виїхав із маєтку клану Наґати з трьома сотнями людей, із яких ледве чи п'ятдесят були воїнами, а десяток — прибічними самураями. Втім, дорогою до них почали

приєднуватися охочі. Серед них були самураї розбитих кланів, роніни, які ще зберегли в серцях шляхетність, селяни, що хотіли битися. А крім того — біженці.

Тепер вони мали при собі п'ять сотень людей. П'ять сотень голодних ротів. Йшли на північ, до океану, не відаючи, власне, що їх очікує. Чи їм доведеться, коли дістануться до прибережної скелі та побачать перед собою безкрай океану, кинутися у воду? Віддати себе богам? А може, треба битися із мандуками до останнього чоловіка, жінки та дитини? Авжеж, вони шарпали ворога та вбивали. По кілька, кільканадцять денно. Хаяю здавалося, що він проріджує армію ворога, але мандуків не ставало менше. Наступні десятки, сотні, тисячі солдатів. Без кінця.

Скільки їх тут було? Мільйон?

Вони не вб'ють усіх. Навіть Хаяй це розумів.

Що далі? Що далі, боги?!

— Не знаю, що далі... — нарешті визнав перед своїм братом Кіцуне. — Не знаю, що далі. Я даймьо в країні, що гине.

— А я знаю, — відповів Кентаро й усміхнувся. Це була не зловісна посмішка, а вираз радості.

І що такого сталося, поки не було тут даймьо? Які звістки?

— Я знаю, друже. Є шанс. Останній, але є.

— Боги, Кентаро, та кажи вже! — Кіцуне аж підвівся.

Дух насолоджувався моментом тріумфу, коли міг оголосити нарешті гарні звістки. Поволі доїв рибу, кістки кинув до вогнища.

— Фортеця на півночі, — промовив нарешті. — На самій півночі. Називається вона Тен-но Іва. Небесна Скеля. Це садиба

клану Тойотомі. Лежить над берегом океану, й під її мурами збираються вцілілі сили останніх кланів. Щоби повстати проти мандуків.

— Звідки... звідки ти про це знаєш?

Кентаро опустив руку до сакви, витягнув мандуцький тубус для паперів, зроблений із кінської шкіри.

— Документи офіцерів. Їх мав один із командирів у корчмі. Мандуки вирушили на північ, бо бояться тієї армії та клану Тойотомі. Хочуть знищити їх якнайшвидше. Бояться їх!

— Зачекай... Ти знаєш мову мандуків, якщо прочитав ті накази?

— Не знаю. Накази написано ніппонською.

Ну так! Накази для зрадників. Тож на клан Тойотомі вирушать не лише дикуни, а й ніппонці, які схилили голови перед ханом.

— Ми воюємо і з тими, і з тими, — промовив даймьо.

— Воюємо... — Кентаро усміхнувся ще ширше. — Під твоєю рукою, мій брате. І пане.

— Ха! — Кіцуне звівся, поплескав Духа по плечу. Самурай не повинен би так проявляти свої емоції, але він був поряд зі своїм товаришем. Міг собі таке дозволити.

Нарешті, після стількох місяців поневірянь і безнадійної битви — надія.

Надія!

— Завтра вирушаємо! — оголосив Кіцуне. — Ти командуєш ашігару, Кентаро. Ні! Не заперечуй! Наша мета — північ, і я не можу дозволити тобі ще одну самотню вилазку. Ти прагнеш

убивати наших ворогів? Добре! На північ вони прийдуть самі поспробувати сталі.

* * *

Цього разу не було людей, які падали б долілиць і ставали навколішки. Котул просто вїхав до табору на чолі своєї прибічної гвардії, але, окрім кількох воїнів, ніхто не помітив прибуття хана. Не звернув уваги, бо й не було на що.

Та й сам табір надто великий, аби в натовпі людей помітити прибуття ще тридцяти воїнів.

Табір... Із верхівки пагорба здавалося, що це не табір, а справжнісіньке місто! Воно лежало на рівнині поміж трьома пагорбами, біля самого берега моря, аби загопи, що прибувають кораблями та барками із західного континенту, якомога швидше долучилися до армії.

Простір цей заповнив океан людей, коней, наметів. Юрти — як малі, для кількох воїнів, так і великі ткані палаци — здавалося, було розставлено хаотично. Проте лише здавалося, бо в таборі армії мандуків панував лад і жоден із наметів не стояв у випадковому місці. Для ніппонця логіка табору була незрозумілою — треба народитися дитиною степів чи роками служити в армії мандуків, аби осягнути чіткий замисел, згідно з яким дикуни будували свої бази.

Разом із ханом і елітною гвардією прибули Чундо та Бабур. Безсмертний, одягнений у позолочені обладунки, нагадував примару.

Вони виїхали на один із майданів. Одразу з'явився командир цієї частини табору, впав на коліна в багнюку, віддаючи вождю почесі. Тут не було місця для театральних жестів, хан не дозволив би своєму вірному воїнові падати обличчям у твань. Принаймні, не в ситуації, коли той нічим не провинився перед володарем. Авжеж, Котул був паном життя та смерті цих людей і на єдине його слово вони мали кинутися на власні списи чи мечі. А ще він був зобов'язаний шанувати тих, хто збудував його величну імперію, жертвуючи власними тілами і кров'ю.

Котул кивнув і зійшов із сідла. Відчув, як підошви високих чобіт із загнутими носками занурюються в липку твань.

Болото, калюжі, запах кінського поту, сморід людей, сечі — людської і тваринної... Так пахла війна.

Воїн звівся. Був він вищий від хана — Котул запитував себе, чи є хтось в його армії менший від нього, — але не поглядав зверхньо. Не перевіряв нового володаря, навпаки — дивився на юнака з такою самою довірою, з якою дивився на його батька.

— Царю царів! — почав. — Ти, перед яким схиляють голови тисячі народів! Я тішуся, що саме мою частину табору ти обрав для свого перепочинку.

— Я багато чув про твою відвагу, Мілкай Урду, — промовив хан. Одразу зауважив, як щось змінилося в обличчі офіцера.

Сам хан знав його ім'я! Чув про його подвиги! Серед сотень тисяч воїнів він прибув саме до нього!

— Пане, я лише покірний воїн володаря степів!

— Ні! Ти зразок для своїх людей. А також і для мене, — продовжував Котул. — Скільки ворогів ти вбив? Тільки тут, у Ніппоні?

— Я відібрав синів у понад п'ятдесяти матерів, пане!

Хан усміхнувся, поплескав чоловіка по плечу.

— Я можу в тебе повчитися, так! Я не дійшов навіть до половини такої кількості!

Засміявся щиро й за мить почув, як Чундо, Бабур і Мілкай долучаються до радісного реготу.

Перша крига скресла.

— Ще буде час поговорити про це, Мілкаю. А зараз веді мене до постю... і поклич слуг. Ми вмираємо від спраги.

— Ох, мій пане, зараз усе виправимо.

Вони попрямували до великого намету. Одна третина завіси входу була відкрита, аби людина, що сидить всередині, бачила плац перед юртою.

«Отже, саме звідси я керуватиму війною», — подумав Котул, заходячи всередину.

Юрта була типовою для мандуків: у самому центрі — чимале вогнище, дим із нього здіймався в отвір посередині стелі. Підлогу заслано шкурами та хутром; хутра вкривали також сходи, що вели до трону, який називали «емеель». Емеель, чи просто «сідло». Сідало те, сказати чесно, було доволі подібне до сідла, хоча й значно зручніше. І ще воно мало спинку.

По інший бік виднілося друге підвищення, теж вистелене шкурами й великими м'якими барвистими подушками. Мабуть, здобиччю з інших підкорених країн, де Котул ще не бував. На невеличкому столику біля ложа розкладено олії, пахощі та мазі. Це не була косметика для нього. Котул одразу здогадався, в чому тут річ: Мілкай подбав про невідільниць для свого володаря, аби ті зігрівали його холодними ночами.

Хан, однак, не мав бажання насолоджуватися принадами бранок. Він роззирнувся. Кілька стояків для зброї, гаки для одержі, миски з овочами та фруктами. Нарешті, баклагі, що їх внесли невільники.

Кумис!

Мілкай прийняв у раба наповнений бурдюк і подав своєму володареві.

— За твоє вічне життя та вічний бій! — прошепотів воїн набожно, перекинув ворок і влив у себе білий напій.

Це був момент для Котула. Випивши із запропонованого бурдюка, він міг оцінити тост, піднятий воїном, але якщо відмовився б від ворока, то дав би зрозуміти, що слова воїна не припали йому до душі. Він відпив, але згадав історії про ханів, які вчиняли інакше. Саме з таких причин починалися війни серед племен. Колись, не тепер, коли всі були поєднані.

Гордощі та пиха ніколи не можуть бути сильнішими за покору й розважність.

Кумис мав кислуватий присмак. Хоча його напевне робили в Ніппоні, він ніс із собою пам'ять степу.

— Сядьмо, нап'ємося, поїмо. Ти! — Котул вказав на одного зі стражників. — Перевір, чи Чундо та Бабур розсідлали коней та віддали накази. Якщо зробили це, то приведи їх, — глянув на Мілкай. — Сьогодні ми на учті серед друзів!

Прикликані з'явилися швидко. Прибичній гвардії не треба було присвячувати багато уваги — воїни хана самі знали, що треба робити.

— Пане, — почав Мілкай. — У нас зараз під зброєю двісті тисяч людей. Нові прибувають кожного дня з-за моря. Ніппону,

якщо він настільки нерозумний, аби битися, доведеться протистояти більш ніж півмільйонній армії!

— Це не беручи до уваги боягузів, які кожного дня прилучаються до нас... — недбало додав Бабур.

— Боягузів? — здивувався хан.

— Ніппонців. Клани бачать, що в них немає шансів, тож прилучаються до нас.

— Зраджують своїх? — Котул був у шоку. Він стільки чув про шалену відвагу самураїв, а тут виявилось, що незламні самі згинають карки!

— Вони зраджують! Камакура, Хатано, Моґамі, Коно, Оучі...

— Бабур перелічував назви, на яких Котул зламав би язика. — І багато інших!

— Ба більше... Камакура Арітаке, даймьо цього роду, навіть має для нас... для тебе, хане, пропозицію! — додав Мілкай. — Він хоче віддати тобі свою доньку!

— Як бранку? Він дурень?

— Ні, пане, — почав пояснювати Чундо, який краще орієнтувався в культурі Ніппону. — Серед цього народу стосунки між жінкою та чоловіком не такі, як у нас. Сини степів покривають жінок, наче кінь кобилу. Важлива сила стегон і народження великого потомства від багатьох жінок. Але ніппонці зв'язують себе з однією жінкою. На все життя... або ж на певний час.

— З однією... лише з однією нараз?

— Так. Авжеж, у чоловіка можуть бути свої потреби й буває так, що він занурює свій меч в інші піхви... але формально дружина в нього лише одна.

— Дуже дивно, — зітхнув Котул. — Чому ці люди хочуть, аби я покоровся тому звичаю?

— Розраховують на милість... Милість та посилення твоєї влади.

— Посилення моєї влади? — Ця країна не припиняла дивувати молодого хана. — Чому я мав би зміцнювати те, що ніколи не буде зламаним? Ми маємо... скільки людей, Мілкаю? Двісті тисяч шабель? А кораблями припливуть ще й інші... пів мільйона. Я можу наказати вбити кожного ніппонця тричі, й ще залишаться люди, яким не буде чим зайнятися. Я не потребую пропозицій зрадника чи його доньки.

— Це не зовсім так, володарю всіх земель, — покірно заперечив Бабур.

— Ніппон можна підкорити, — визнав Чундо. — Але, як і кожна країну, його треба утримувати. І хоча ніппонці славляться покорою, тут якось часто виникають бунти. Ми зламаємо їх сьогодні, а їхні селяни збунтуються завтра. А якщо прийняти їхню доньку не як бранку, а як дружину... О, це могло б трохи злагоднити їхній войовничий дух!

Хан на мить замислився.

Як це зветься? Якось один з учителів із Чжунго згадував про таке. «Шлюб», — пригадав собі володар. Дивний звичай, але якщо він посприяє завоюванню цієї країни...

Мудрість — це також зброя.

— Перекажи тому... Камакурі... що я огляну його кобилку.

Вони щиро розсміялися, коли молодий хан використав саме таку презирливу назву. Оце справжній син степів!

Потім розмовляли про військо. Ця тема була близькою серцю володаря. Змалку Котул любив зброю, обладунки, бої та воїнів, організацію племен орди, поділ офіцерських функцій, тактику, стратегію... Сам мав вразливу душу, тож не лише вмів битися, а й багато читав про вчинки великих воїнів. Війна для нього була чимось більшим, аніж просто завоюванням земель і жінок, засобом виживання племені — для Котула вона була формою поезії. Мистецтва.

Підкорення ж Ніппону нагадувало написання вірша. А оскільки предки Котула були в цій справі справжніми поетами, то й нащадок прагнув додати від себе кілька рядків.

Кораблі, зокрема торговельні, припливали щоденно, та справжній військовий флот мав прибути лише за кілька тижнів. На верфях західного континенту саме будували барки, що їх називали Далайн Морі, Румаками Вод. Це були складні конструкції, завдяки яким можна було десантувати сотні людей і коней просто на пляжі. До цього часу мандукам доводилося спочатку захоплювати портові міста, аби прийняти поповнення військ із-за моря. А це значно ускладнювало та сповільнювало підкорення, розтягувало лінії зв'язку й наражало військо на збройні напади. Далайн Морі мали це змінити. Військо могло висадитися будь-де і відразу долучитися до бою. Воювали вони роками, але тепер доля Ніппону може вирішитися протягом кількох місяців.

Мудрий вождь повинен учитися. Навіть у підкорених народів.

А якби не знання корабелів із Чжунго, батьківщини Чундо, то захоплення Ніппону було б неможливим.

— Коли вирушають барки, пане? — запитав Мілкай.

— Коли ми відпливали, їх ще збирали, однак борти були готові, палуби закінчували. Тесали колоди для щогл. За кілька тижнів берег Ніппону буде нашим.

Однак і це не все — мандуки мали для островів ще одну несподіванку.

Хан усміхнувся на саму думку про це.

Раптом усмішка його зникла, коли він зауважив, що відбувалося біля намету.

Лунали якісь крики, один із підофіцерів вибіг із юрти, роззирнувся і відчайдушно замахав руками. У полі зору Котула з'явився загін вершників, які супроводжували відкритий віз, повний спухлих, скорчених, порубаних трупів воїнів. Мілкай підхопився, намагаючись відвернути увагу володаря.

— Пане, може, кумису? — запитав невпевнено. — Покликати, аби тобі принесли їжу? Жінки?.. — додав він наостанок із відчаєм.

Хан підвівся й вийшов.

Наблизився до воза й скривився, відчувши солодкуватий трупний запах. Мужні воїни орди тепер стали лише порубаними шматками м'яса, абияк накиданими на дерев'яні конструкції.

Люди, що стояли обабіч воза, впали на коліна в багнюку, впізнавши молодого володаря. Хан прикрив носа надушеною хусточкою. Якусь мить споглядав знівечені тіла.

Скільки їх могло бути на возі? Вісім? Десять? Не більше. Дрібничка на війні, де своє життя віддали десятки тисяч воїнів... і все ж, побачені зблизька, вони справляли враження.

Підбіг Мілкай.

— Пане, запрошую до нас... Це, — вказав на віз, — дрібничка, невелика сутичка!

Хан глянув на воїна.

— Ти казав, що Ніппон майже не противиться, а клани поступаються нашій владі, — промовив. — Це не здається вправним захопленням територій. Чи, може, це доказ капітуляції ще одного клану?

Мілкай виразно посмутнішав, завагався.

— Хто це зробив? — натискав володар. — Який клан?!

— Це не клан, пане...

— Тож — партизани? Якись окремі загони? Не важливо, ми жорстоко знищимо їх!

— Пане... не партизани... це була одна людина.

— Яка така людина?!

— Дух!

Котул ударив офіцера з такою силою, що той упав у багно.

— Невже через мій вік ти насмілюєшся говорити таку дурницю? — просичав. — А може, тому, що я тільки-но отримав сідло від батька? Одна людина, так? Одна вбила стількох воїнів?!

Із намету вийшов Бабур, опустився на коліна перед ханом.

— Офіцер не бреше, о ти, через кого ридають удови ворога! — промовив спокійно. — Дух, про якого говорить Мілкай, існує. Це довга і... складна історія.

— Про яку ти згадуєш лише зараз? Що ще ви від мене приховуєте? Трохи подумай перед тим, як відповідати, Безсмертний! Те, що твоє тіло не помре від сталі, не означає,

що я не можу піддати його мукам... А в твоєму випадку вони можуть виявитися значно довшими й боліснішими, ніж для звичайних людей.

Він проминув Бабура та Мілкая, який усе ще стояв на колінах, і повернувся до намету. Сів на троні, жестом прикликав Чундо та наказав налити собі кумису.

— Я повинен чекати вічно?! — крикнув розлючено. — Чи хтось наважиться розповісти мені про того... Духа?

Бабур і Мілкай підвелися з колін і поволі, покірно повернулися до юрти. Там знову впали перед ханом навколішки.

— Пане... це я завинив, і я поясню, — почав Мілкай.

А потім розповів найдивнішу історію, яку тільки доводилося чути Котулу. Історію про зражену Без-смертну та про її опікуна і захисника. Про воїна, якого називали Духом, чиє тіло з наймолодших років гартували тренуваннями та магією, аби він став знаряддям для вбивства, живою зброєю.

І тепер ця жива зброя кинула виклик усій армії мандуків.

Коли той закінчив, Котул не був упевнений, що саме він почув: красиву казку... чи жахливу історію.

— Така правда, пане. Неймовірна правда! — закінчив Мілкай.

— На слід Духа ми натрапили кілька років тому, після того, як твій батько майже без спротиву здобув фортецю, яку називали Залізним Палацом, — додав Бабур. — Ми були здивовані, бо знали, що там збираються сили всіх кланів, а сам замок — потужна фортеця. Твій батько готувався до багатомісячної — а може, багаторічної — облоги. Та коли ми дісталися на місце, то застали лише сліди від табору, жменьку

воїнів і слуг у жалобі по таємничій смерті свого пана. Це Дух його вбив. Потім спеціальна експедиція дослідила підземелля фортеці та знайшла там різні... артефакти й записи. Все те переслали на континент, аби їх дослідили наші мудреці. А потім... що ж, ти вже знаєш, що боги благословили наші війська першими Безсмертними.

Котул мав передчуття, що все те йшло не так гладко, як описував Бабур, але вирішив, що сьогодні він уже достатньо сварив своїх підданих і тепер слід трохи заспокоїтися. Не міг безкінечно проявляти свій гнів і так само безкінечно проявляти незадоволення — це була б ознака слабкості.

А він не був слабким цуцням. Він був ханом.

— Розумію, — відповів він нарешті. — І ви не розповіли мені про того Духа раніше, бо...

— Ми були переконані, що до твого прибуття в табір Духа буде вбито. Ми вислали наших найкращих мандуків, патрулюємо прикордоння, кінні загони прочісують країну вздовж і впоперек. Петля навколо ший Духа затягується, проте він сам залишається невловимим. Та ми привеземо його голову, пане, я обіцяю!

— Вірю, Бабуре. Особливо якщо взяти до уваги, що з теперішнього дня ти особисто відповідаєш за знищення цієї... людини. Якщо схибиш, тебе чекає покарання. Я не можу тебе вбити. Але можу закопати живцем тебе й кожного десятого з твоїх людей. Чи це зрозуміло?

— Зрозуміло, залізний пастирю народів!

— Підведіться. Підведіться обидва. Долейте мені кумису й принесіть більше їжі.

Воїни із задоволенням кинулися виконувати доручення. Тим часом хан міркував.

Ніппон, як виявилось, приховував чимало таємниць. Магія цієї країни була не такою, як та, що її використовували шамани мандуків, які накладали легенькі чари, намагалися ворожити на кобилячому молоці та на крові лошат. Сила його народу брала свій початок від сталі та гартування духу. Часом Ніппон здавався чи не повністю сплетеним із чар. А тепер ще й історія про воїна, який убиває людей хана десятками.

— Чундо?

Товариш підійшов до свого володаря.

— Щоби підкорити цю країну, я повинен її зрозуміти. Чи мій багаж уже в дорозі?

— Так, пане.

— Лиш тільки він сюди дістанеться, виділи юрту та збери там мудреців і книги, — наказав хан. — Я хочу, аби день і ніч вони розповідали мені про Ніппон. Перш ніж упаде останній із самураїв, я хочу знати про острови стільки, скільки знають про них місцеві.

— Як накажеш!

Знання.

Знання — це зброя.

* * *

Ті з їхніх товаришів, хто знав фортецю, розповідали про замок клану Тойотомі як про найпотужнішу твердиню на островах, але те, що побачив Кентаро, видавалося порівняно з

розповідями не надто величним. Авжеж, замок Тен-но Іва, Небесна Скеля, був навіть красивий, але порівняно із Залізним Палацом Нобунаґи чи навіть родовою садибою клану Секай дім Тойотомі виглядав доволі скромним. Розміщена на скелі, що мов пазур утикалася в океан, Небесна Скеля мала високі мури, але укріплення фортеці Нобунаґи, як пам'ятав Дух, мало не сягали хмар. Якщо та фортеця мала п'ять ліній мурів, то ця, що майоріла тепер вдалечині, всього дві, не кажучи вже про брами — хоча до головної брами й вела, як це рекомендувало мистецтво побудови укріплень, крута стежка, але її перекреслювало лише п'ять невеликих воріт. Стояли доволі далеко, тож Кентаро не міг бачити цього достеменно, але був майже впевнений — на них не було артилерії.

Таким чином, Небесна Скеля не справляла якогось надзвичайного враження. Натомість враження справляло те, що відбувалося перед замком.

Рівнина під стінами та брамами була зайнята справжнім містом! Намети, нашвидкуруч склепані хатки чи й сінники, розкладені на траві просто неба, займали простір, який можна було б порівняти із найбільшими районами Кедо. Великий табір біженців, де метушилися, наче в мурашнику, десятки, сотні, тисячі людей! Не було тут чітких, усталених кордонів — просто якісь місця, що позначували головні входи до величезного табору; там стояли дрібні загони поборових у білому та пурпуровому. Вони носили мечі, списи ярі, багато хто мав також і рушниці, а над їхніми головами тріпотіли хоругви сашімоно з моном клану Тойотомі — горою, що сягала верхівкою пурпурових хмар.

Намети, однак, не були єдиним «містом» під замком — друге виднілося на морі. Коли вони під'їхали ближче, Кентаро зауважив білі вітрила, бурий колір бортів, червоний відблиск дашків.

В океані, поблизу замка, стояв на рейді потужний флот. Дух почав рахувати кораблі, але на сороковому просто здався. Бачив там кораблі більші та менші, джонки із широкими палубами та вузькі купецькі барки, але переважали інші — з високими бортами, які нагадували гострокіл фортеці, а не елемент судна. На палубах стояли будиночки, що нагадували стражницькі вежки, які можна побачити над брамами фортець. Цього разу Кентаро був майже впевнений, що бачить на палубах численні темні форми гармат.

Не знався на тому, бо жоден із кланів, яким він служив, не мав флотилії, але був майже впевнений, що бачить військові кораблі. Клан Тойотомі, схоже, збирав усі доступні йому сили й вирішив битися з мандуками як на суші, так і на морі.

Споглядаючи на ситуацію навколо фортеці, Дух абсолютно ігнорував те, що відбувалося в їхніх власних шеренгах. А тим часом біженці, зауваживши наметове містечко, впали на коліна й почали дякувати богам за те, що чутки виявилися правдою. Вся втома останніх місяців, страх, ляк, постійне напруження — все те зникло, коли люди побачили тих, хто розділив їхню долю. Місто, що зібралося біля підніжжя фортеці, давало сигнал, що часи безпритульності минули і що тут безпечно. Кентаро знав, що це фальшиве відчуття — ці люди втекли під мури Тен-но Іва, бо більше нікуди було тікати. Можна було хіба

що кинутися в океан. Однак він не промовив жодного слова. Мовчав. Люди потребували надії.

Насправді він, Хаяй і Мейко — також.

— Як тобі подобається це місце? — запитав однорукий даймьо, а очі його блищали радістю.

Кентаро усміхнувся якомога щиріше.

— Багато людей, прості укріплення... та сама фортеця здається твердим горішком, — відповів. — Крім того, я бачу воїнів, як поряд так і подалі, отам, окремий табір під брамою замку, великий. Кілька тисяч людей. Армія. Не так уже й погано.

Хаяй кивнув.

— Не так уже... — погодився. — Ходімо привітаємося... і розшукаємо пана Тойотомі.

* * *

Їм якось вдалося сформувати колону, стримати людей, аби вони не кинулися вперед, до табору. Не знали, на яких умовах могли прилучитися до сил клану... і чи взагалі їм це дозволять. Тож біженцям наказали, аби вони зупинилися на межі близького лісу, а до постів вартових рушили Хаяй, Кентаро та Мейко.

Вони очікували, що поборові зрадіють, побачивши нових воїнів, і що відразу спрямують їх до Небесної Скелі. Бо важливим був кожен меч, еге ж?

— Стояти! — гарикнув офіцер, багатозначно кладучи долоню на руків'я катани. Ті його товариші, які мали рушниці,

направили цівки на прибульців. Засичали ґонти.

Трійця новоприбулих зупинилася. Підвели руки в універсальному жесті миру... щодо Хаяя, то це була одна мирно піднята долоня.

Даймьо повільно виїхав уперед, увесь час тримаючи руки подалі від зброї, але виразно показуючи дорогі сині обладунки та шолом кабуто на спині.

— Ви — люди клану Тойотомі, охороняєте свого пана й тих, хто віддався під вашу опіку, — промовив поволі. — Я розумію це й шаную, тим більше, що я і сам — даймьо.

— Даймьо? — запитав капітан гвардійців. — Даймьо, який їде на чолі групки обідранців? Уважаєте, ми не бачили людей, які тебе супроводжують? Тієї зграї, яка тепер причаїлася в лісі?

— Триває війна. Я бережу своїх людей...

— Ви тікаєте під крило пана Тойотомі? — Офіцер засміявся. — Стверджуєш, що ти — даймьо, але даймьо стереже свою садибу, там стоїть супроти ворога. Я бачу обладунки й меч, але ти можеш бути бандитом, який, наприклад, украв це, напавши на якийсь клан... Або й гірше... Ти й справді даймьо власного клану. І прибув, бо служиш мандуцьким псам!

Хаяй скривився.

Готовий був убити офіцера за цю зневагу. Якийсь звичайний поборовий має нахабство ставити під сумнів честь його, пана клану Кіцуне?!

Хотів щось відповісти, огризнутися...

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі,
придбайте, будь ласка, повну версію книги.

КУПИТИ